

‘आँसु’ कविता–सङ्ग्रह

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली
विभाग स्नातकोत्तर तह नेपाली दोस्रो वर्षको
दसौँ पत्रको प्रयोजनको लागि

प्रस्तुत

सिर्जनात्मक-पत्र

सिर्जनाकर्ता

सीता कोइराला

रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस

प्रदर्शनी मार्ग, काठमाडौँ

२०६७

सिर्जना-पत्रको निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस नेपाली विषयको स्नाकोत्तर तह द्वितीय वर्षका छात्रा सीता कोइरालाले 'आँसु' कविता सङ्ग्रहको सिर्जनापत्र मेरो निर्देनमा तयार पार्नुभएको हो । म उहाँको यस सिर्जनाकार्यदेखि पूर्ण सन्तुष्ट छु । अतः यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस-समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६७-१-१६

.....

सह प्रा. तुलसीमान श्रेष्ठ
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस
प्रदर्शनी मार्ग, काठमाडौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस

प्रदर्शनी मार्ग, काठमाडौं ।

मिति: २०६७ ।...।....

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय, रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पसकी छात्रा सीता कोइरालाले त्रिभुवन विश्वविद्यालय स्नातकोत्तर तह नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको कविता सङ्ग्रह 'आँसु' शीर्षको सिर्जनापत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

.....
(सह प्रा.तुलसीमान श्रेष्ठ)
सिर्जना निर्देशक

.....
(ढाकाप्रसाद घिमिरे)
बाह्य परीक्षक

.....
(सह प्रा. तुलसीमान श्रेष्ठ)
विभागीय प्रमुख

कृतज्ञता ज्ञापन

नेपाली स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको शोधको सट्टामा सिर्जनात्मक लेखन अन्तर्गत यो 'आँसु' कविता सङ्ग्रह तयार पारिएको हो । यसमा गद्य तथा गीति कविताहरूको सङ्ग्रह गरिएको छ ।

प्रस्तुत सिर्जनात्मक लेख तयार पार्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य समय दिएर सल्लाह, सुझाव, मार्गनिर्देशन र आवश्यक सम्पूर्ण सहयोग प्रदान गरिदिनु भएकोमा नेपाली शिक्षण विभागीय प्रमुख तथा सिर्जना निर्देशक एवं आदरणीय गुरु तुलसीमान श्रेष्ठज्यूमा हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । मेरा सम्पूर्ण गुरुहरू प्रति पनि हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । कविता लेखन प्रोत्साहन गर्ने महेश्वरी कोइराला, कविता छपाउन सक्दो सहयोग गर्ने संगीता महर्जन, मैया ऐरी, कविता सुनेर सहयोग गर्ने विशाखा मानन्धर, कविता प्रकाशित गरिदिएर सहयोग गर्ने पत्रपत्रिका- 'साप्ताहिक', 'मध्यपुर पोष्ट', 'अभिव्यक्ति साहित्यिक पत्रिका' र टङ्कण कार्यमा सफलतापूर्वक सहयोग गर्ने दर्शन कोइरालालाई पनि धन्यवाद दिँदै मेरा सम्पूर्ण सहयोगी साथीहरू प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

.....
सीता कोइराला

क्रमाङ्क : ७१

त्रि.वि.दर्ता नं : १२३०४-९२

सिम्बोल नं : ६००३

नेपाली शिक्षण समिति

रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस

विषय सूची

क्र. सं	विषय	पे.नं
१.	सिर्जना परिचय	१
१.१	परिचय	१
१.२	प्रयोजन	१
१.३	सिर्जनात्मक लेखनको उद्देश्य	१
१.४	सिर्जनात्मक लेखनको औचित्य	१
१.५	सीमाङ्कन	१
२.०	साहित्य एवं कविता विधा सम्बन्धी दृष्टिकोण	२
२.१	कविता मान्यता	२
२.२	पूर्वीय कविता मान्यता	३
२.३	पाश्चात्य कविता मान्यता	४
२.४	नेपाली साहित्यमा कविता मान्यता	५
२.५	निष्कर्ष	६
३.०	कविताका तत्वहरू	७
३.१	कविताको विकासक्रम	१०
३.१.१	पृष्ठभूमि	१०
३.१.२	नेपाली कविताको काल विभाजन	१०
४.०	गद्य कविताको सामान्य परिचय	१३
४.१	भ्याउरे गीति कविता	१४
४.२	शिल्प	१५
५.०	संगृहीत कवितारू प्रतिको मन्तव्य	१७
५.१	कविताहरूको व्याख्या र विश्लेषण	२०
५.२	विषयवस्तुका आधारमा 'आँसु' कविता सङ्ग्रहमा सङ्गृहीत कविताहरूको वर्गीकरण	२३
५.२.१	सामाजिक विषयवस्तु भएका कविताहरू	२३
५.२.२	राजनीतिक विषयका कविताहरू	२४

५.२.३	नीतिपरक र उपदेशपरक कविता	२५
५.२.४	बालकविताहरू	२६
५.२.५	विद्रोहात्मक (व्यङ्ग्य र विरोधयुक्त) कविताहरू	२७
५.२.६	ऐतिहासिक कविता	२८
५.२.७	राष्ट्रिय भावनामूलक कविताहरू	२८
५.२.८	प्रकृतिपरक कविताहरू	२९
५.३	अर्थका दृष्टिले कविताहरूको वर्गीकरण	३०
५.३.१	अभिधार्थी कविताहरू	३०
५.३.२	लक्षणार्थी कविता	३१
५.३.३	व्यञ्जनार्थी कविताहरू	३२
५.३.४	अभिधेयार्थी र लक्ष्यार्थी दुवै समान भएको कविता	३३
५.३.५	अभिधेयार्थ र व्यङ्ग्यार्थ दुवै समान भएका कविताहरू	३३
५.४	लयका दृष्टिले कविताहरूको वर्गीकरण	३५
५.४.१	गद्यलयका कविताहरू	३५
५.४.२	गीतिलयका कविताहरू	३५
५.५	उपसंहार	३५
६.०	सिर्जना सङ्कलन	३७
६.१	धर्ती	३७
६.२	अस्तित्व	३८
६.३	मौन	३९
६.४	खेलौना	४०
६.५	स्वतन्त्रता	४१
६.६	आँसु	४२
६.७	अर्ती	४३
६.८	देश	४४
६.९	खै के परिवर्तन भयो ?	४५
६.१०	विज्ञान	४६
६.११	हिमाल	४७
६.१२	शुभकामना	४८

६.१३	सिक	४९
६.१४	सजिलो	५०
६.१५	टुहुरा	५१
६.१६	दानव	५२
६.१७	कर्म	५३
६.१८	बुभ्नै सकिएन	५४
६.१९	फूल	५५
६.२०	बागमती	५६
६.२१	कुलत	५७
६.२२	अंश	५८
६.२३	जन्मभूमि	५९
६.२४	न लडौँ हामी	६०
६.२५	समय	६१
	सन्दर्भ सामग्री	६२